

facit in *Hist. Typogr. supracit.* In *Ciceronis* tamen *Officia* eum quidpiam edidisse non reperi.

LXX.VIII E. 30.

379 Codex membraneus lat. Sec. X. Folior. nunc 205. f. probe exaratus, forma pene quadrata complectitur *Commentaria in Pentateuchum*, quorum ea, quae in *Genesin* sunt, ad *Remigium* Monachum S. B. *Antissiodorensis* pertinent, qui vivendo et docendo Seculum X. adtigit, et de quo videndus T. VI. *Hist. Litterar. Franciae* a p. 99. Primum Cod. nostri folium Sec. XIV. restitutum sic habet: *In Nomine Domini Amen. Incipit expositio Remigij super bresith. idest super Genesin.* Eodem caractere et minio additur: *Iste liber iohannis veitmanstaler presbiteri de feustritz est.* Exponitur primo Praefatio *Hieronymi* in *Pentateuchum ad Desiderium* hoc initio: *Desiderius vocabatur episcopus quidam familiaris et amicus beati ieronimi &c.* Dein: *Incipit textus bresith idest genesis.* Sic: *In principio creavit deus caelum et terram; Auctor huius operis sicut sancti doctores tradunt. cognoscitur fuisse moyses &c.* Ultima sunt: *Delectationes in dextera tua usque in finem. Amen. Explicit Commentum Preshith.* Commentum istud a *Remigio* elaboratum solus tradit *Anonymus Mellic.* c. 66. Neque id mirum; teste enim *Bern. Montefalconio Diar. Ital.* c. 3. in *Cod. Padolironensi* *Remigio* fere coae-

vo, in quo *Commentarius* ejus in *Marcum* continetur, Titulo adjecit *Librarius: In omnibus autem nomen suum tacuit, ut cum sapientia culmen quoque humilitatis attingeret.* Nactus est tamen solertissimus *Pezius* *Codices* duos *Tegernseensem* et *Garstensem Remigii* nomine insignitos, e quibus Opus nostrum T. IV. *Tbes. Anecd.* p. I. publicaret. His itaque tertium nostrum accense. Praeter antiquiorum PP. Sententias Auctorem jam etiam *Walafridi Strabi Glossam* compilasse argumento est *Expositio* illius: *Terra autem inanis et vacua.* quae enim sequuntur: *Inutilis scilicet et infructuosa et incomposita. omnia enim elementa &c.* iisdem pene verbis in praedicta *Glossa* habentur. Ita et e *Rabani Comment. in Genesin* totum locum ultimum a C. L. v. 23. suum fecit, ut conferenti patebit. Quare, nisi testimonium *Anonymi Mellic.* et trium *Codicum* obstaret, facile quis omnem hanc *Geneseos* expositionem *Walafrido Rabani* discipulo adscribe- ret, motus maxime sequentibus.

II. fol. 52. *Incipit Prologus Subsequentis Operis. Libri Exodi.* Audi Praefamen. *Huius libri quam subiectam cernis explanatiunculam. domnus brabanus de dictis sanctorum augustini hieronimi isidori gregorii. et domni bedę. et aliorum sanctorum venerandis congregans suis discipulis (Fuldae) auctoritate tradidit catholica.* Quorum ego ultimus *strabus* ipsam quanta potui brevitate ne penitus de memoria haberetur. notavi. humiliter lectorem depo-

deposcens. ut si quid extra lineam
reſtitutionis in illa positum inuene-
rit non magistro imputet sed meę
tarditatis ignauię. misericorditer ta-
men mihi compassus ueniam tribuat
postulanti. Nec enim tutum est
aliena damnare. illi qui propria uir-
tute se non potest conseruare. Sciat

tamen uoluntatis mihi fuisse. fidei
reſtitutionem nusquam deseruisse.
Si quid autem fortasse in eo dignum
inuenerit. agat deo gratias. et ora-
tione profusa magistro cuius hec la-
bore ausi fuimus. apud deum perpe-
tuam beatitudinem optare memi-
nerit.

Hunc Librum Exposuit Hrabanus Jure Sospita.

Strabus Et Imposuit Friuolus Hos Titulos.

Habes igitur *Walafridi Strabi* ju-
uenis Monachi *Diuitis Augiae*
studiorum caussa *Fuldam* missi
adolescente Seculo IX. Excepta
ex ore Magistri, diuersa cum ab
hujus Commentario in *Exodum*,
qui proſtat *Opp. T. II. Colon.*
1626. p. 84. tum a *Walafridi*
Glossa dicta *ordinaria*, cujus ta-
men ueluti Rudimenta haberi pos-
sunt. Eorum initium est: *Exodus*
exitus dici potest. quia greci odum
(ὄδον) *uiam. odoporicum (ὄδοπορικόν)*
uiaticum uocant; Hebraice autem.
elesmoth (אלה שמות) *idem li-*
ber uocatur. = Erant igitur omnes
animę eorum quę egressę sunt et
rel. Quod hic. LXX. tantum po-
nuntur. apud lucam uero LXXV.
uel apud LXX interpretes. illa ratio
esse uidetur. quod apud hebreos moris
est in maiori numero minorem siqui-
dem amplecti &c. Finis pia preca-
tio, ut supra in Genesi, quae clau-
ditur: et humane fragilitatis con-
tagione emundatum. quandoque ad
tabernaculum tuum peruenire conce-
das. quod beati inhabitant. et te lau-
dabunt in secula seculorum. Amen.
En accessionem ad Popularis no-
stri *Walafridi* opera, quam nul-

libi memoratam, minus editam
sciam.

III. fol. 115. p. 2. Prologus
Uualafridi Strabi In Leuiticum.
Incipit: *Sequentis libri id est le-*
uitici breuissimam annotationem ego
strabus &c. Naeti sunt Ἐπιτομῶν
hanc Editores *Rabani Colon.* eam-
que T. II. post ipsum *Rabani*
Comment. in Leuitic. p. 296. in-
feruere. Ejus initium: Commen-
tum Strabi In Leuiticum. Vaicra
(ויקרא) *id est leuiticus. quasi ob-*
latoribus (l. oblatorius) uel sacer-
dotalis liber &c. In Editis rursus
in piam Precationem definit, quae
tamen abest a *Cod.* qui finit: *sine*
ulla mutatione. ex debito in hostiam
offeretur. cetera ut supra. Expli-
cit in Leuiticum.

IV. fol. 151. Incipit *Exposi-*
tio Uualafridi In Librum Nume-
ri. Nulla hic Praefatio, sed ini-
tium: *Loquutus est Dominus ad*
Moyſen in Monte Synai, in Ta-
bernaculo foederis. Synai interpre-
tatur rubus. De tabernaculo foede-
ris autem loquutus est dominus le-
gislatori ut meminissent se in man-
datis domini hi quibus dicebatur in-
cedere debere &c. Finis pius rur-

sum motus est: *Ineffabilem clementiam tuam domine deprecor. ut per unigeniti tui passionem sanctissimam penitentia. et flagellis tuis me emendatum in numerum tibi placentium cum hostiis uirtutum quandoque transire concedas. qui in trinitate. et unitate perfecta in secula regnas amen. Uualafridi expositio in Numerum explicat. Aequae ignota ac illa in Exodum.*

V. fol. 179. p. 2. *In Dei Nomine Incipit Expositio Remii In Deuteronomium.* Quis hic Remius? Remigiuse Antissiodorensis, cujus nomine Commentarium in Genesin, quem supra vidimus, publicavit Pezius? Narrat hic in *Dissert. Isag.* ad T. IV. p. 1. in eodum *Cod. Tegernseensi* et *Garstensi*, e quibus Commentarium illum depromsit, item in tertio *Paumgartenbergensi* haberi sub Remigii nomine Commentarium in *Pentateuchum* hoc initio: *Deuteronomium lex secunda dicitur.* Quod idem est initium nostri praesentis Tractatus. At praeterquam, quod Librum solum Deuteronomii appellare *Pentateuchum* magnam Scriptoris arguat incertitiam, addit ipsemet Vir Cl. se postea deprehendisse Commentarium illum non Remigii, sed Rabani esse, interque hujus excusa Opuscula proflare. Quo loco utinam illi placuisset editionem ipsam designare! Commentarius enim Rabani in *Deuteronomium*, qui in edit. *Colon.* T. II. p. 408. legitur, nihil commune cum nostro praesenti habet. Anonymus praeterea Mellic. nihil de Remigii aliqua in *Deuteronomium*

Expositione, et quanquam *Sixtus Sen. Bibl. L. IV.* p. 318. dicat, eum in omnes *Moyseis* libros commentatum, facile tamen falsa cujusdam *Codicis* inscriptione decipi potuit, ut etiam Autores *Hist. Liter. Franciae* T. VI. p. 104. censent. Cum itaque nihil sit, quod Commentarium nostrum vel *Remigio*, vel etiam *Rabano* solide adferat, vehementer inclinor, ut ejusdem esse dicam, cujus sunt praecedentia, *Walafridi* scilicet *Strabi*, idque cum propter tractandi methodum et stilum, qui idem est ac praecedentium, tum, quod in *Monastico Anglic.* T. III. p. 363. Catalogus Bibliothecae Ecclesiae cathedralis *Londin.* anno 1458. concinnatus memoretur, in quo post *Glossam* Nostri in *Biblia* speciatim adducitur *Strabus Gallus super Deuteronomium.* *Επιστολὴ τοῦ Γαλλοῦ* inde ortum videtur, quod e quorundam sententia in *S. Galli* Coenobio educatus, ibidemque etiam *Decani* munere functus sit, licet sint, qui utrumque controvertant. Vide saepe cit. *Hist. literar. Franciae* T. V. p. 59. et *Fabricii Bibl. med. Lat.* L. XXI. p. 310. Initium porro, ut jam coepi dicere, Commentarii nostri est: *Deuteronomium dicitur lex secunda. Haec fuit causa scribendi hunc librum. ut ea quae facta uel dicta fuerant breuiter collecta arcuius in memoria populi tenerentur &c.* Pauca, et fortasse nec integrum folium, in fine desunt; adhaeret enim in expositione C. ult. v. 7. his verbis: *hic autem numerus CXX. eos significat qui uel in uetere*

ueterae uel in nouo testamento legis et euangelii — —.

Illud occasione praestantis huius Codicis addam: non illico cum Autoribus *Hist. Liter. Franc.* in *Vita Rabani* T. V. p. 195. condemnandam videri inscriptionem illam *Commentariorum Rabani* in *Exemplo Collegii Novi Oxoniens.* quae habet: *In Genesin commentarios edidit ipse per se, quae sequuntur expositiones in 4. libros Moysis proficiscuntur a Strabo ejus discipulo, qui magistri sui dicta fideliter annotavit.* Fieri enim potest, ut *Codex* ille eadem contineat, quae nos hic recensuimus. Vide *Cavei Script. Eccl. Hist. Lit. Vol. II. Basil.* 1745. p. 37. f.

Praeterea fronti illius *Sec. XIV.* sequentes *Notae Temporum* adscriptae sunt:

Anno domini MC. ordo cisterciensium cepit. Cistercium aedificatum a. 1098.

Anno domini MCCVI. ordo fratrum minorum esse cepit.

Anno d. MCCXVI. ordo predicatorum esse cepit.

Anno d. MCLXI. Marchionatus Austriae mutatus est in ducatum. Eodemque anno ducatus bobemae mutatus est in Regnum. Utrumque paullo citius.

Anno d. MCXLIII. Richardus rex angliae a duce Leopoldo Austriae captus est. Pro 1193.

Anno d. MCCXI. Sancta Chungundis transfertur.

Anno d. MCCXV. Innocencius papa concilium Rome celebrauit. Lateranense IV.

Anno d. MCCLXXIII. Gregorius papa decimus concilium Lugdunio celebrauit. Potius 1274.

Anno d. MCCXXX. Leopoldus dux Austriae obiit. Gloriosus.

Anno d. MCCXXXI. Ludovicus dux occiditur. Primus hujus nominis Bavariae.

Anno d. MCCXXXVI. Sancta Elizabeth est translata. Nempe Thuringica. Et Henricus rex exilio relegatur. Filius scilicet Friderici II. Imp. Alii an. 1235. adsignant.

Anno d. MCCXLI. eclipsis facta est, et tartari poloniam uastauerunt. Duce Batukhan. Alii anno 1240.

Anno d. MCCLI. Chunradus rex est angustiatus Ratispone. De conspiratione hac vide Chronicon August. ad h. a. in Struvii Corp. Hist. Germ. T. I. p. 481.

Anno d. MCCXLVI. Fridricus dux Austriae est occisus. Bellicosus, in praelio cum Hungaris.

Anno d. MCCLX. flagellatores surrexerunt. Perusiae scilicet, duce, ut fertur, Rainerio Eremicola. et rex bobemae ungaros devicit. Ottocarus II. Belam IV. Stiriam occupare volentem.

Anno d. MCCLII. Otacharus factus dux Austriae. Contra Fridericum Badensem.

Anno d. MLXXXV. beatus Cholomannus Austriae passus est dominante Hinrico Margraui in Mar-

Marchionatu Austriae. Lapsus
luculentus pro a. 1012.
Anno d. MCCLXXXVIII.
Rex adolfus (Naffovius) a du-
ce Alberto Austriae occiditur.
Anno d. MCCC. Rex tartarorum
(Cafan-khan) Soldanum regem
babilonie (Naser Mohammed)
interfecit et sepulchrum domi-
nicum acquisitum oleo rosacio
emundavit. et ipse baptisatus cum
toto exercitu. sanctam terram
fere totaliter expugnavit et in
festo Natiuitatis domini prece-
dente stella Comata mediocris
apparuit manifeste. De Come-
ta testatur Hevelius et Lubie-
nicus, cetera vera falsis mix-
ta, ut solet, per Europam
sparsa.

LXXI. VIII E. 16.

365 Codex membraneus lat. Sec.
XIII. Folior. 126. f. nitide exa-
ratus, rubricisque distinctus con-
tinet: I. *Commentaria in Penta-*
teuchum, quibus manus Sec. XIV.
inscripsit: *Beati Remigij Super*
quinque Libros Moysi. Edidit Re-
migij Antissiodorensis O. S. B. *Com-*
mentaria in Genesin solertissimus
Bern. Pezius T. IV. *Tbes. Nov.*
Anecd. quae a nostris toto coelo
abeunt. Sunt enim Nostra *Bruno-*

nis ex Monacho *Astensi* et Abba-
te *Cassin.* ad infulas *Signienses*
promoti, mortuique a. 1125. de
quo plura in *Mauri Marchesii*
Dissert. ejus *Operibus* praefixa,
quae ex edit. *Veneta* 1651. in
Bibl. PP. Lugd. T. XX. ad p.
1294. commigrarunt, initium-
que ducunt a *Commentariis*, quae
prae manibus habemus. Abest a
Codice Epistola praevia ad *Pe-*
trum Coepiscopum. Opus ipsum
sic inchoat: *In principio creavit*
deus celum et terram. In principio
inquit et ante omnem creaturam
creavit deus celum et terram. Hoc
enim et psalmista testatur &c. At-
que ita, ut in *Editis*, si lectio-
nis hinc inde variationem demas,
usque ad finem decurrit, qui est:
sed spiritum uiuificantem sequamur
ut in eternum uiuamus. Quod ipse
nobis praestare &c. Quibus rursus
imperitus ille subiecit: *Expli-*
ciunt expositiones beati Remigij,
Rhemensem illum, ut nullus du-
bito, in mente habens.

II. fol. 125. Sequuntur Car-
mina non tamen *siyngos* exarata
Hildeberti ex Monacho *Cluniac.*
ad Sedem *Cenomanens.* et tandem
ad Archiepiscopatum *Turonens.*
profecti mortuique a. 1139. cu-
jus nomen tacetur. Primum in-
cipit:

Melchisedech domino panem uinumque litauit &c.

Extat in *Hommeyana* et *Beaugen-*
driana Opp. *Hildeberti* editione,
et in hac quidem *Parisi.* 1708.
col. 1151. Sed addam, quae *Co-*

dex noster aliter et saltem non
pejus legit. V. 5. *diluit* pro *ex-*
piat. v. 17. *caro* *carnes* pro *crux*
carnes. v. 27. *bona traditio* pro
pia.